Durch — Towards Better Sharing of Cultural Heritage — A call to action to policymakers
Translation by Dorine Kieft

The original English version is the authoritative version on which this unofficial translation is based.

[Towards Better Sharing of Cultural Heritage — A Call to Action to Policymakers]

NAAR EEN BETER DELEN VAN CULTUREEL ERFGOED EEN OPROEP TOT ACTIE VOOR BELEIDSMAKERS

Een handleiding voor Creative Commons-beleid

"Kun je toestaan…dat het publiek wordt beroofd van iets dat zo nuttig en kostbaar is?...Wanneer dit verlies geleden is, zal er niemand ter wereld zijn…die het kan herstellen." Gabriel Naudé (1600-1653) Franse Bibliothecaris en Geleerde 1

Voorwoord

Behoud, toegang, delen, gebruik en hergebruik van cultureel erfgoed zijn essentiële ingrediënten van bloeiende en veerkrachtige samenlevingen en dragen aantoonbaar bij tot duurzame ontwikkeling. Maar inadequaat, niet-bestaand of onduidelijk overheidsbeleid -vooral qua auteursrecht en aanverwante wetten- werpen vaak onnodige barrières op rond cultureel erfgoed. Bij Creative Commons (CC) weten we dit al sinds we meer dan 20 jaar geleden onze auteursrecht licenties lanceerden om het delen van een grote verscheidenheid aan creatieve content te bevorderen. De juridische tools van CC zijn speciaal ontwikkeld om deze beleidsbarrières weg te nemen en veel erfgoedinstellingen hebben ze met succes ingezet om bijna vijf miljoen digitale open afbeeldingen vrij te geven. Alleen al in de afgelopen jaren hebben bijvoorbeeld musea zoals Paris Musées in Frankrijk, het Smithsonian Institution, het Metropolitan Museum of Art en Cleveland Museum of Art in de Verenigde Staten, het Auckland Museum in Nieuw-Zeeland en het Egyptisch Museum van Turijn in Italië content vrijgegeven met behulp van CC tools of licenties. Bibliotheken zoals de Nationale en Universiteitsbibliotheek van Slovenië en de Nationale Centrale Bibliotheek van Rome, Italië, hebben hun collecties ook beschikbaar gesteld onder CC-tools. Op het terrein van archieven

zijn er voorbeelden zoals het Archivo Histórico de la Provincia de Buenos Aires in Argentinië, het Queensland State Archive in Australië, het Centro de Fotografía de Montevideo in Uruguay en het Archivio fotografico Ricordi in Italië. Hoewel de juridische instrumenten van CC wereldwijd delen bevorderen, zijn ze niet ontworpen als wondermiddel voor alle moeilijkheden bij het digitaal delen van cultureel erfgoed. Ze zijn de eenvoudigste manier voor makers en rechthebbenden om te kiezen voor een flexibeler model van delen, maar ze creëren geen algemeen kader om te delen voor iedereen. Benaderingen zoals het bevorderen van een "vrijwillig publiek domein" door middel van standaard ontheffingen, zoals de CC publieke domein verklaring (CC0) gaan een heel eind in de goede richting, maar ze zullen nooit volledig in de plaats kunnen komen van geschikte wetten en van een echt publiek domein van content die vrij te gebruiken is volgens de wet. Veel mensen in de digitale omgeving worden dus nog steeds geconfronteerd met enorme uitdagingen bij het verkrijgen van toegang tot en het delen en (her)gebruiken van content van erfgoedinstellingen, ondanks het toenemende gebruik van juridische CC-tools als wereldwijde norm voor delen. Beleidsvorming is daarom nodig om de gaten te vullen die zijn ontstaan door een open licentie "pleister" voor een universeel, multidimensionaal probleem. Het is nodig om cultureel erfgoed wereldwijd beter te delen, d.w.z.: • Een delen dat inclusief, rechtvaardig en billijk is - waar iedereen een grote kans heeft op toegang tot content, op zijn of haar eigen creativiteit bij kunnen dragen, en op erkenning en beloning ontvangen voor hun bijdragen. • Een delen dat wederkerig is - waarbij we de oneerlijke wereld waarin we nu leven, waarin enkelen werken produceren en profiteren van werken die velen consumeren. • Een delen dat duurzaam is - waar open deelname aan het openbare gemeengoed de standaard is, in plaats van de uitzondering. Om aan deze behoefte tegemoet te komen, geeft deze Oproep tot Actie een duidelijke diagnose van de uitdagingen en biedt praktische, uitvoerbare aanbevelingen om een positieve beleidsverandering te weeg te brengen, zodat we de transformerende kracht van beter delen van cultureel erfgoed kunnen benutten ten voordele van instellingen, individuen, gemeenschappen, en de samenleving als geheel. Ik wil mijn grote dank betuigen aan iedereen die heeft bijgedragen aan dit belangrijke document. Dank voor jullie kennis, expertise, enthousiasme en toewijding aan een beter delen.

Catherine Stihler, CEO, Creative Commons December 2022

MANAGEMENTSAMENVATTING: Al meer dan twintig jaar is Creative Commons (CC) actief op cultureel gebied, waar het open delen van informatie, ideeën en artefacten stimuleert om een rechtvaardigere, toegankelijkere en innovatievere wereld op te bouwen. Geleid door onze visie om cultureel erfgoed beter te delen, promoot CC beleidshervormingen aan op wereldwijde schaal. Door vijf concrete acties voor te stellen, is het ons doel om beleidsmakers over de hele wereld te ondersteunen bij het hervormen van beleid – met name auteursrechtwetgeving – binnen en tussen hun respectievelijke

jurisdicties om te komen tot een betere uitwisseling van cultureel erfgoed in het algemeen belang. Deze acties bieden een basis voor een gedeelde visie op beter delen, waarbij benadrukt wordt dat elk beleidskader bedoeld is om meerdere belanghebbenden op een evenwichtige manier te dienen: : van makers tot (her)gebruikers van cultureel erfgoed tot erfgoedinstellingen, naast vele andere actoren. Beleidsmakers moeten:

Het publieke domein tegen erosie beschermen • Een duidelijk en krachtig beleid aannemen dat ondubbelzinnig stelt dat getrouwe reproducties van materiaal uit het publieke domein niet belemmerd mogen worden door technische, financiële, wettelijke of contractuele beperkingen. • Een mechanisme aanbieden om een auteursrechtclaim aan te vechten of om te betwisten dat een object rechtmatig tot het publieke domein behoort.

De duur van de auteursrechtelijke bescherming verkorten • De beschermingstermijn verkorten. • Bescherming afhankelijk maken van registratie (of andere formaliteit). • Zich verzetten tegen voorstellen om de voorwaarden van het auteursrecht verder uit te breiden dan nu het geval is. • Het zo makkelijk mogelijk maken om te bepalen of werken verweesd zijn.

Erfgoedinstellingen beschermen tegen aansprakelijkheid • Aansprakelijkheid verwijderen voor erfgoedinstellingen die te goeder trouw handelen. • Waar aansprakelijkheid niet kan worden weggenomen, sancties beperken en rechtsmiddelen voor erfgoedinstellingen. • Een veilige omgeving creëren om erfgoedinstellingen in staat te stellen hun activiteiten legaal uit te voeren, inclusief het online beschikbaar maken van hun collecties aan hun gebruikers, en om hen aan te moedigen om mechanismen voor kennisgeving en verwijdering na te leven in het geval van inbreuk claims door rechthebbenden.

Wettelijk noodzakelijke acties van erfgoedinstellingen toestaan • Het mogelijk maken voor erfgoedinstellingen om auteursrechtelijk beschermd erfgoed te reproduceren en beschikbaar te stellen voor gebruik en hergebruik door het publiek voor niet-commerciële doeleinden. • Alle noodzakelijke activiteiten toestaan die gebruikers in staat stellen om erfgoed te gebruiken voor niet-commerciële doeleinden en om erfgoed te gebruiken om deel te nemen aan het publieke debat.

Voor respect, gelijkheid, diversiteit en inclusiviteit zorgen • Rekening houden ook, naast de publieke domeinstatus van een cultureel element, met bijkomende wettelijke, ethische of contractuele beperkingen die de voorwaarden voor toegang, gebruik en hergebruik kunnen bepalen; • Erkennen dat toegangs- en hergebruikbeperkingen om ethische redenen gerechtvaardigd kunnen zijn; • Contact onderhouden met brongemeenschappen om een raamwerk te bepalen voor digitalisering en het beschikbaar stellen van collecties; en • Duidelijk communiceren met en voorlichten van hun gebruikers over de voorwaarden voor

gebruik en hergebruik, en over eventuele voorwaarden die zijn vastgesteld om het delen eerlijker te maken

OVER DEZE GIDS

Ontstaan

Al meer dan twee decennia is Creative Commons (CC) actief in de culturele sfeer en promoot het het open delen van informatie, ideeën en artefacten om een meer rechtvaardige, toegankelijke en innovatieve wereld op te bouwen. De nalatenschap van CC doordrenkt ons open cultuur programma2 en en biedt een solide basis voor onze huidige inspanningen om het delen van cultureel erfgoed te bevorderen. In april 2022 hebben we een beleidsnota uitgebracht met de titel "Towards Better Sharing of Cultural Heritage — An Agenda for Copyright Reform",3 ontwikkeld door leden van het Creative Commons Copyright Platform4 en CC-vrienden van over de hele wereld. Het document gaat in op de belangrijkste beleidskwesties op hoog niveau ter ondersteuning van beter delen, met een focus op erfgoed dat wordt bewaard in erfgoedinstellingen, zoals galerijen, bibliotheken, archieven en musea. Hoewel het een gevierd referentiedocument is, is het niet bedoeld als een eenvoudige, beknopte, toegankelijke bron. Dit laatste is het doel van deze gids.

Doel en Doelgroep

Dit document wil beleidsmakers ondersteunen bij het hervormen van het beleid - in het bijzonder de auteursrechtwetgeving - binnen en tussen hun respectieve jurisdicties om te komen tot een betere uitwisseling van cultureel erfgoed in het algemeen belang. Het biedt een basis voor een gedeelde visie op beter delen, waarbij benadrukt wordt dat elk beleidskader bedoeld is om meerdere belanghebbenden op een evenwichtige manier te dienen: van makers tot (her)gebruikers van cultureel erfgoed tot erfgoedinstellingen, naast vele andere actoren. Deze gids is bedoeld voor beleidsmakers over de hele wereld: mensen die werken bij overheidsinstanties, ministeries, wetgevende instanties of andere openbare instellingen en die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van en beslissingen nemen rond openbaar beleid of regels (bijv. wetten, regelgeving, etc.) op nationaal, regionaal, of internationaal niveau. Het kan ook interessant zijn voor professionals en beoefenaars die werkzaam zijn bij instellingen in de culturele erfgoedsector of andere sectoren, met name de creatieve, onderwijs- of onderzoekssector, evenals voor iedereen die geïnteresseerd is in het bewerkstelligen van een positieve verandering in toegang tot, het delen, het gebruik en het hergebruik van cultureel erfgoed in het algemeen belang.

EEN DRINGENDE NOODZAAK OM EEN OPEN CULTUUR VOOR IEDEREEN TE REALISEREN

Voor welke uitdagingen staat cultureel erfgoed? Klimaatverandering, gezondheidscrises, gewapende conflicten… en auteursrecht?

De wereld heeft altijd crisissen, conflicten en grote bedreigingen gekend, en beleidsmakers hebben snel gehandeld om de levens en eigendommen van de getroffenen te beschermen. Een crisis die vaak over het hoofd wordt gezien, maar daarom niet minder belangrijk is, is het onherstelbare verlies van cultureel erfgoed - de lokale geschiedenis, kunst en artefacten, en kennis van een regio, die vaak diep verbonden zijn met de identiteit van mensen en niet gemakkelijk toegankelijk zijn en gedeeld kunnen worden, laat staan vervangen. Alleen al in de afgelopen jaren heeft de wereld voor een groot aantal uitdagingen gestaan.

Gezondheidscrises, zoals de COVID-19 pandemie, kunnen een acute impact hebben op de culturele erfgoedsector. Veel bibliotheken moesten bijvoorbeeld hun deuren sluiten tijdens lockdowns en werden geconfronteerd met belemmeringen om hun gebruikers toegang te blijven geven tot materialen en diensten in de digitale omgeving, zoals digitaal uitlenen en online verhalen vertellen. 5

Humanitaire en gewapende conflicten, zoals de oorlogen in Oekraïne en in delen van het Midden-Oosten en Afrika, om er maar een paar te noemen, hebben inspanningen noodzakelijk gemaakt om eeuwenoud cultureel erfgoed te bewaren voordat het voor altijd verloren gaat. Zoals de inspanningen op het gebied van digitalisering en wederopbouw die in Syrië plaatsvinden na de verwoesting van de oude stad Palmyra. 6

De stijgende zeespiegel als gevolg van klimaatverandering bedreigt objecten, locaties, monumenten, hele steden en zelfs hele naties. 7 We hebben gezien dat bosbranden - veroorzaakt door klimaatverandering, menselijke verwaarwaarlozig of conflicten - de afgelopen jaren erfgoedsites en -instellingen ernstig in gevaar hebben gebracht in plaatsen als Brazilië, 8 Zuid-Afrika, 9 en Paaseiland (Chili), 10 onder andere. 11

EEN DRINGENDE NOODZAAK OM EEN OPEN CULTUUR VOOR IEDEREEN TE REALISEREN

Het is al moeilijk genoeg om cultureel erfgoed te behouden, toegankelijk te maken en te delen in het licht van oorlogen, hongersnood en natuurrampen. Een bijkomende, vaak weinig bekende uitdaging is de auteurswetgeving. Wetgeving die het volledige gebruik van het publieke domein niet toestaat, die geen uitzonderingen en beperkingen toelaat voor onderwijs 12 en ander legitiem gebruik, en die instellingen niet toestaat om gebruik te maken van moderne technologieën voor het digitaliseren, bewaren en toegankelijk maken van hun collecties, maakt het des te moeilijker voor mensen om toegang te krijgen tot en te genieten van cultureel erfgoed en voor erfgoedinstellingen 13 om hun cruciale missie te vervullen. Dit geldt vooral in de digitale omgeving, waar met de komst van het internet de verwachtingen

van het publiek radicaal zijn veranderd met betrekking tot toegang tot informatie, kennis en cultuur die in erfgoedinstellingen wordt bewaard. Factoren zoals beperkte middelen spelen een rol, maar het beleidskader is vaak de schuldige: het kan de technologische vooruitgang niet bijhouden en is vandaag de dag nog steeds niet aangepast aan het digitale tijdperk, met negatieve gevolgen voor onze gezamenlijk missie om de universele som van kennis te vergroten, het gezamenlijk genereren van kennis te versterken en deelname aan culturele creativiteit te stimuleren. Ongeschikt auteurswetgeving brengt het hele ecosysteem van ons cultureel erfgoed in gevaar. Dit moet veranderen. Organisaties als Open Knowledge en Creative Commons (CC) hebben gestandaardiseerde tools ontwikkeld om het voor zowel individuen als instellingen gemakkelijker te maken om content zo vrij mogelijk te maken. Deze tools zijn afstandsverklaringen van rechten, bedoeld om content te plaatsen in wat soms een “vrijwillig openbaar domein” wordt genoemd. Maar deze aanpak heeft duidelijke grenzen, waarvan de meest prominente jurisdicties zijn waar een volledige afstand van auteursrecht niet mogelijk is onder de nationale auteursrechtwetgeving. Om toch effect te sorteren in dergelijke jurisdicties bevatten de tools voor afstandsverklaring onvoorwaardelijke “falback licenties” (CC0 licenties), verklaringen van niet-handhaving en meer. De vele scenario's waarin zulke complexe constructies kunnen falen, waarbij het algemene contractenrecht de meest voor de hand liggende biedt, maken duidelijk dat standaardtools slechts een lapmiddel kunnen zijn en geen oplossing voor de problemen van het auteursrecht-systeem. 14

Wat is cultureel erfgoed en wat betekent het om ervan te "genieten"? "Cultureel erfgoed is, in de breedste zin van het woord, zowel een product als een proces, dat samenlevingen voorziet van een rijkdom aan hulpbronnen die geërfd zijn uit het verleden, gecreëerd in het heden en geschonken ten behoeve van toekomstige generaties."15 - UNESCO

Participatie in het culturele leven is een mensenrecht, en toegang tot en genieten van cultureel erfgoed zijn noodzakelijke voorwaarden om deel te nemen aan het culturele leven.16 Toegang tot en het delen van cultureel erfgoed zijn een universeel grondrecht en moeten als zodanig worden gehandhaafd.

Ongeschikte auteursrechtwetgeving brengt werelds hele ecosysteem van cultureel erfgoed in gevaar. Dit moet veranderen.

EEN DRINGENDE NOODZAAK OM EEN OPEN CULTUUR VOOR IEDEREEN TE REALISEREN

Waarom is het belangrijk om de toegang tot en het beter delen van cultureel erfgoed te behouden? Cultureel erfgoed speelt een cruciale rol in onze samenlevingen. Door toegang te hebben tot erfgoed, het te bestuderen en te hergebruiken, evenals gerelateerde informatie en

kennis, kunnen we leren van onze fouten en voortbouwen op de creativiteit van onze voorouders. Toegang tot cultureel erfgoed is essentieel voor samenlevingen om voort te bouwen op de lessen uit hun verleden om een doel te vinden voor hun toekomst. Dit wordt belangrijker naarmate erfgoed steeds meer online wordt ontsloten, waar de mogelijkheden voor delen en samenwerking enorm zijn, maar de wetten beperkend. Wanneer mensen geconfronteerd worden met dergelijke uitdagingen om toegang te krijgen tot hun erfgoed, hoe kunnen ze dan hun heden begrijpen en duurzaam aan hun toekomst bouwen? Hoe kunnen ze leren van de fouten van de geschiedenis, deelnemen aan generatieve creativiteitscycli en genieten van hun fundamentele recht op toegang tot cultuur? Als we willen bouwen aan een duurzame toekomst voor iedereen, moeten we de mogelijkheden van het digitale tijdperk ontsluiten ten voordele van erfgoedinstellingen en hun gebruikers, en cultureel erfgoed openstellen om het te bevrijden van onnodige beperkingen.

Wat zijn de DOD’s en hoe houden ze verband met open cultuur? Zoals de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (DOD’s) 17 en de Mondiacult 2022 Verklaring voor Cultuur 18 benadrukken, is cultuur een mondiaal publiek goed. Publieke goederen zijn bedoeld om gratis gedeeld en genoten te worden door iedereen, overal. In de woorden van UNESCO: "cultuur is de brug tussen volkeren en landen... en de sleutel tot wederzijds begrip en het versterken van wereldwijde actie op basis van mensenrechten en respect voor diversiteit."19 Cultuur ondersteunt alle 17 DOD's - bijzonder relevante doelen zijn onder andere doelstelling 16.1020 over openbare toegang tot informatie en fundamentele vrijheden, en doelstelling 11.421 over bescherming en behoud van cultureel erfgoed. Er gaan stemmen op om van cultuur een duurzaam ontwikkelingsdoel an sich te maken, en erfgoedinstellingen zijn erkende actoren van duurzame ontwikkeling die kunnen helpen deze doelen te bereiken.

Wanneer mensen voor dergelijke uitdagingen staan om toegang te krijgen tot hun erfgoed uit het verleden, hoe moeten ze dan hun heden begrijpen en duurzaam aan hun toekomst bouwen?

EEN DRINGENDE NOODZAAK OM EEN OPEN CULTUUR VOOR IEDEREEN TE REALISEREN

Wat zijn de voordelen van een betere uitwisseling van cultureel erfgoed? Het open delen van cultureel erfgoed is niet alleen essentieel voor het oplossen van 's werelds grootste problemen en het bereiken van duurzame ontwikkeling,22 het is ook een positief middel om ons culturele leven te verbeteren en te verrijken en collecties relevant te maken in het digitale tijdperk, vooral op grote deelplatforms. Zo zag het Metropolitan Museum of Art in 2018 zijn zichtbaarheid op Wikipedia met 385% toenemen en bereikte het dankzij zijn open access-beleid 10 miljoen mensen per maand.23 In 2021 kondigde de Wellcome Collection in

het Verenigd Koninkrijk aan dat haar afbeeldingen meer dan 1,5 miljard keer op Wikipedia waren bekeken.24

Open Cultuur kan erfgoedinstellingen en maatschappelijke organisaties helpen om: • universele toegang tot cultureel erfgoed te bevorderen, zo breed en eerlijk mogelijk, • makers en kunstenaars in staat te stellen cultureel erfgoedmateriaal te ontdekken, te delen en te remixen, • hedendaagse creativiteit in de digitale ruimte te ondersteunen, • als motor te fungeren voor duurzame culturele en sociale ontwikkeling, door middel van eerlijke beloning en open, financieel duurzame modellen, • een katalysator te zijn voor de verspreiding en revitalisering van cultuur, • het behoud van het geheugen van de wereld te vergemakkelijken, • interculturele dialoog en begrip te bevorderen, • een positieve impact te hebben op hedendaagse cultuur en creativiteit binnen en buiten institutionele contexten, • een open cultuurbeleid te creëren, aan te nemen en te implementeren dat al deze doelstellingen ondersteunt. Met name het vieren van cultureel erfgoed door beter te delen kan barrières voor gezamenlijke kennisopbouw verminderen, intercultureel begrip helpen vergroten en iedereen in staat stellen om onmiddellijk deel te nemen aan een positieve creativiteitscyclus.25

Wat gebeurt er als we geen actie ondernemen? Als we geen actie ondernemen om het beleidskader te hervormen, lopen we collectief het risico: • de activiteiten van openbaar belang door instellingen in de digitale omgeving te ondermijnen, • een slecht rendement op investeringen te realiseren voor zover dat erfgoedinstellingen door de overheid worden gefinancierd, • de ongelijkheid te vergroten door de pogingen om universele toegang tot kennis en cultuur te bieden te beperken, • een zwart gat26 te slaan in het digitale culturele erfgoed van de wereld, • een kloof te creëren tussen data soevereiniteit, datatoegang en cultureel erfgoed; • leden van de samenleving van hun geschiedenis te vervreemden, • bij te dragen aan het kortere geheugen en aandachtsspanne van de samenleving, • het ergste van onze geschiedenis zich herhaalt, • minder mensen deelnemen aan culturele discussies, waardoor de kans wordt gemist om ruimtes te creëren voor wederzijds leren en kennis opbouwen, • toegang en delen in de exclusieve handen van particuliere, op winst beluste actoren wordt gelaten waardoor de diversiteit van wat beschikbaar is wordt verminderd en ons erfgoed kwetsbaar wordt voor de grillen van de rijken en machtigen.

De tijd om te handelen is nu.

VIJF ACTIES OM DE OPEN CULTUUR EN HET BETER DELEN VAN CULTUREEL ERFGOED TE BEVORDEREN

Om beter delen mogelijk te maken, moeten erfgoedinstellingen in staat zijn om cultureel erfgoed vrijelijk op te nemen, te verzamelen, te digitaliseren, te transponeren en beschikbaar te maken voor de mensen die zij binnen hun instellingen en op het internet dienen. Dit maakt deel uit van hun publieke taak. Natuurlijk volstaat het niet dat erfgoedinstellingen erfgoed bewaren en beschikbaar maken als mensen het niet kunnen gebruiken voor privé studie, parodie, onderzoek of kritiek, en andere activiteiten die de uitoefening van fundamentele rechten mogelijk maken. Erfgoedinstellingen moeten daarom meer mogelijkheden krijgen om elk lid van het publiek onbeperkte, brede toegang te geven en de mogelijkheid om cultureel erfgoed zoveel mogelijk te delen en (her)gebruiken. Vandaar de nood aan een duidelijk ondersteunend erfgoedbeleid dat zich uitstrekt tot de gebruikers en het hele erfgoeddelende ecosysteem. Om deze doelen te bereiken, moeten auteursrecht wetten, sociale normen, evenals praktijken en gedragingen (die allemaal deel kunnen uitmaken van of verband houden met het "beleidskader") veranderen, waarvan een groot deel rechtstreeks kan worden beïnvloed door beleidsmakers.

Wat bedoelen we met "beleidskader" en "regels"? In dit document is een beleidskader het geheel van regels dat de toegang tot en het gebruik van cultureel erfgoed door instellingen en mensen in het algemeen regelt — lokaal, nationaal, regionaal of internationaal. Om tot een gemeenschappelijke, duurzame oplossing te komen, moeten veel beleidsterreinen in overweging worden genomen, waaronder: auteursrecht en naburige rechten, gegevensbescherming, privacy, traditionele kennis, ethiek, culturele rechten, cultureel erfgoed en overheidsinformatie. Omdat auteursrecht zo fundamenteel is voor de manier waarop cultureel erfgoed wordt geproduceerd, gedeeld en gebruikt, is het een goede plek om te beginnen met positieve veranderingen in de richting van beter delen.

Hier zijn vijf concrete acties om deze noodzakelijke verandering tot stand te brengen: 1. Bescherm het publieke domein tegen erosie 2. Verkort de de duur van de auteursrechtelijke bescherming 3. Sta noodzakelijke activiteiten van culturele erfgoedinstellingen wettelijk toe 4. Bescherm erfgoedinstellingen tegen aansprakelijkheid 5. Zorg voor respect, gelijkheid, diversiteit en inclusiviteit.

ACTIE 1: BESCHERM HET PUBLIEKE DOMEIN TEGEN EROSIE

Probleem: externe bedreigingen tasten het publieke domein aan en werpen barrières op rond niet-originele reproducties van materiaal uit het publieke domein Digitale reproducties van materiaal uit het publieke domein - die allemaal tot het publieke domein behoren - worden opgesloten achter verschillende barrières en beperkingen, waardoor het publieke domein wordt uitgehold. Erosie ontstaat door verschillende bedreigingen. Technisch: instelling, platform of software maakt gebruik van digital rights management (DRM), zoals watermerken,

op digitale objecten;27 Financieel: instelling brengt kosten in rekening voor het downloaden van afbeeldingen of collecties zijn alleen beschikbaar achter betaalmuren; Juridisch: • Auteursrecht - instelling claimt een secundaire laag auteursrecht op niet-originele digitale reproducties;28 • Cultureel erfgoed wetgeving - in sommige landen (o.a. Frankrijk, Italië, Bulgarije, Griekenland) kunnen digitale kopieën van werken uit het publieke domein die in instellingen bewaard worden niet vrij hergebruikt worden voor commerciële doeleinden op basis van de wetgeving ter bescherming van cultureel erfgoed; • Merkenrecht - instelling gebruikt merkbescherming van cultureel erfgoed uit het publieke domein om vrij hergebruik te voorkomen (of probeert dit te doen);29 Contractueel: instelling past contractuele beperkingen toe om hergebruik te beperken via servicevoorwaarden.

Het is een feit! → Het British Museum vraagt een vergoeding van 179 pond voor het downloaden van een reproductie van een schilderij uit het publieke domein van de 19e-eeuwse kunstenaar Hawing Hogarth.30 → In 2019 bracht het Neues Museum in Berlijn een 3D-scan uit van de 3000 jaar oude Nefertiti-buste uit het oude Egypte, te zien in het museum, onder een CC BY-NC-SA-licentie.31 → In 2022 ondernam het Uffizi-museum in Florence juridische stappen tegen de Franse ontwerper Jean Paul Gaultier wegens zijn gebruik van het publieke domein-schilderij Birth of Venus van de renaissancekunstenaar Boticelli.32 → De servicevoorwaarden van het Van Gogh Museum beperken het hergebruik van de werken van de Nederlandse kunstenaar in het publieke domein tot alleen niet-commercieel hergebruik.33 → In 2016 vaardigde het Nationaal Instituut van Fryderyk Chopin een verordening uit ter bescherming van zijn naam en publieke imago en diende een aanvraag in om twee handelsmerken voor het woord "Chopin" te registreren34.

AANBEVELINGEN

Het publieke domein moet specifiek en expliciet beschermd worden door de wet. Hoewel erkend wordt dat er soms culturele of ethische overwegingen gemaakt moeten worden bij het delen en hergebruiken van werken uit het publieke domein (zie Actie 5), moet de wet duidelijk maken dat materialen uit het publieke domein legaal en vrij hergebruikt kunnen worden, ook voor commerciële doeleinden. Digitale kopieën van werken in het publieke domein moeten door iedereen voor welk doel dan ook vrijelijk herbruikbaar zijn en mogen niet worden beperkt door de toepassing van andere wetten, contracten of financiële of technische belemmeringen. Beleidsmakers moeten: • Duidelijk en krachtig beleid aannemen dat ondubbelzinnig stelt dat getrouwe reproducties van materiaal uit het publieke domein niet gehinderd mogen worden door technische, financiële, wettelijke of contractuele beperkingen. • Bepalen dat er geen auteursrecht (of naburige rechten) ontstaat op niet-originele, getrouwe reproducties van cultureel erfgoedmateriaal in het publieke domein, zodat werken in het

publieke domein in het publieke domein blijven.35 • Het gebruik van contracten, technische maatregelen of financiële middelen om de toegang tot en het gebruik van materiaal in het publieke domein te beperken, verbieden. • Een mechanisme aanbieden om een auteursrechtclaim aan te vechten of de status van een object als rechtmatig in het publieke domein te betwisten. • Een ‘claim of action’ (d.w.z. een op de gebruiker gebaseerd recht om een onrechtmatige of onjuiste auteursrechtclaim aan te vechten) creëren en een administratieve instantie dat belast is met de beoordeling van dergelijke claims.36

ACTIE 2: VERKORT DE TERMIJN VAN DE AUTEURSRECHTELIJKE BESCHERMING

Probleem: het auteursrecht duurt te lang, Erfgoed zit heel lang opgesloten achter een muur van auteursrechten. En het wordt steeds langer. Volgens de huidige internationale wetgeving moet auteursrechtelijke bescherming duren tot minstens 50 jaar na de dood van de maker, maar de wetten verschillen sterk van land tot land. In de meeste rechtsgebieden is de termijn het leven van de auteur + 70 jaar, in sommige is het zelfs langer - leven + 100 jaar in Mexico. We zijn getuige van een zorgwekkende trend van steeds langer wordende beschermingstermijnen, waardoor cultureel erfgoed uit het publieke domein dreigt te verdwijnen.37 Verweesde werken en werken die uit de handel zijn zorgen voor extra uitdagingen, die worden vergroot door een te lange bescherming.38 Erfgoedinstellingen zijn vaak niet de rechthebbenden van de werken in hun collecties, en werken hebben zo'n lange beschermingstermijn dat informatie over wie de huidige rechthebbenden zijn of over hoe contact met ze op te nemen, vaak onmogelijk te vinden is. Het is zeer tijdrovend en moeilijk om een werk wettelijk tot verweesd werk te verklaren om te profiteren van de regelingen voor verweesde werken. Buitensporig lange auteursrechtelijke termijnen verergeren deze problemen, aangezien de toegang van werken tot het publieke domein voortdurend wordt vertraagd en nooit duidelijk voorspelbaar is. De voortdurende verlenging van auteursrechtelijke termijnen in verschillende jurisdicties heeft het ook buitengewoon moeilijk gemaakt om de werkelijke auteursrechtelijke status van een werk te bepalen.39 Studies naar het verband tussen economische voordelen en beschermingstermijnen hebben consequent aangetoond dat de huidige beschermingstermijnen niet optimaal zijn voor de meeste culturele uitingen.43 In 2016 ontdekte de Australian Productivity Commission dat “[d]e reikwijdte en duur van de auteursrechtelijke bescherming in Australië in de loop van de tijd is uitgebreid, vaak zonder een transparante, op feiten gebaseerde analyse, en nu te veel in het voordeel van houders van het auteursrecht ligt. Hoewel één optimale termijn voor auteursrecht aantoonbaar ongrijpbaar is, zal deze waarschijnlijk aanzienlijk korter zijn dan 70 jaar na overlijden."44

Het is een feit! → Cultureel belangrijke boeken zijn minder beschikbaar in landen met een langere termijn dan in landen met een kortere termijn.40 → Verweesde werken (werken waarop nog auteursrecht rust maar waarvan de rechthebbende(n) niet kunnen worden geïdentificeerd of gelokaliseerd) vormen een aanzienlijk deel van de collecties van culturele instellingen. In 2012 schatte de British Library dat 40% van haar auteursrechtelijk beschermde collecties (150 miljoen werken in totaal) verweesd waren.41 → Auteursrecht heeft een twintigste-eeuws zwart gat gecreëerd van toegang tot erfgoed; erfgoedmateriaal dat tussen 1940 en 2000 werd gecreëerd, is ondervertegenwoordigd in de digitaal toegankelijke archieven van Europeana, waardoor het perspectief op onze recente geschiedenis wordt vertekend.42

AANBEVELINGEN

Beleidsmakers moeten: • De beschermingstermijn verkorten. • Bescherming afhankelijk maken van registratie (of een andere formaliteit). • Zich verzetten tegen voorstellen om de termijnen van het auteursrecht verder te verlengen dan ze nu al zijn. • Het zo gemakkelijk maken om werken als verweesd aan te merken.

ACTIE 3: WETTELIJK MOGELIJK MAKEN VAN NOODZAKELIJKE ACTIVITEITEN VAN ERFGOEDINSTELLINGEN

Probleem: Erfgoedinstellingen kunnen hun missie niet vervullen vanwege auteursrechtelijke beperkingen. Erfgoedinstellingen moeten reproducties maken van auteursrechtelijk beschermde werken in hun collecties voor conserveringsdoeleinden (bijv. om het risico op verval tegen te gaan). Ze moeten ook allerlei manieren gebruiken om werken beschikbaar te maken voor het publiek, zoals digitale weergave, online curatieve beoordeling en kritiek, digitale uitlening,45 toegang en hergebruik,46 enz. Bovendien vereist het tekst- en dataminingproces (TDM), dat cruciaal is voor cultureel erfgoedonderzoek, de reproductie van de tekst of het werk dat gemined moet worden om patronen, trends en correlaties in de tekst of gegevens te onthullen. Niet alle jurisdicties staan expliciet TDM toe. Verder staan de meeste rechtsgebieden niet expliciet toe dat erfgoed wordt gepresenteerd op een niet-commerciële website voor een algemeen publiek zonder toestemming en vergoeding aan (een vertegenwoordiger van) de rechthebbende. Dit gebruik wordt vaak beperkt door het auteursrecht en wordt, tenzij een uitzondering of beperking van toepassing is, vaak beschouwd als een inbreuk. Uitzonderingen en beperkingen bestaan om een evenwicht te vinden tussen de rechten van makers en de behoeften van de samenleving. Ze omvatten concepten als gebruikersrechten, open normen47 (d.w.z. open benaderingen van auteursrechtelijke uitzonderingen, zoals redelijk gebruik en eerlijke handel) en specifieke wettelijke uitzonderingen. Helaas zijn deze vaak ontoereikend, ingeperkt of zelfs niet

aanwezig, waardoor het auteursrecht niet bevorderlijk is voor de missie van erfgoedinstellingen. Dit betekent dat erfgoed in werkelijkheid niet toegankelijk is op de meest open manieren en plaatsen van vandaag: digitaal en online. En dit ondanks het feit dat het gebruik van erfgoedinstellingen meestal niet-commercieel van aard is en geen invloed heeft op de normale exploitatie van de werken.

Het is een feit! → Archieven kunnen soms geen reservekopieën maken van de documenten die ze bewaren, ondanks de ernstige dreiging van verlies door klimaatverandering.49 → Bibliotheken kunnen vaak alleen ter plekke, op speciale terminals, toegang verlenen tot digitale kopieën van werk (niet op afstand).50 → De meeste huidige uitzonderingen op het auteursrecht voor gehandicapten zijn uitsluitend gericht op visuele beperkingen (met uitsluiting van andere fysieke, cognitieve of ontwikkelingsstoornissen). Ze staan dus alleen toegang toe met betrekking tot afdrukbeperkingen (d.w.z. boeken en braille / grootletterdruk / audioformaten) in plaats van het bredere scala aan creatieve onderwerpen.51 → Informatie is beperkt binnen de staatsgrenzen wanneer uitzonderingen op het auteursrecht ophouden bij de grens.52 → Technische beschermingsmaatregelen (TPM's)53 die niet wettelijk omzeild kunnen worden, worden gebruikt op literaire werken die elektronisch gedistribueerd worden, zoals e-boeken,54 en maken het voor individuen onmogelijk om die werken te gebruiken op manieren die anders geen inbreuk zouden maken. Dit belemmert het onderzoek naar cultureel erfgoed dat in hoge mate afhankelijk is van TDM.55

ACTIE 3: WETTELIJK MOGELIJK MAKEN VAN NOODZAKELIJKE ACTIVITEITEN VAN ERFGOEDINSTELLINGEN

AANBEVELINGEN

Instellingen moeten alle activiteiten kunnen uitvoeren die nodig zijn om hun taken van algemeen belang te vervullen en hun gebruikers te dienen.

Beleidsmakers moeten: • Erfgoedinstellingen in staat stellen auteursrechtelijk beschermd erfgoed te reproduceren en beschikbaar te maken voor (her)gebruik door het publiek voor niet-commerciële doeleinden. • Alle noodzakelijk activiteiten toestaan die gebruikers in staat stellen om erfgoed te gebruiken voor niet-commerciële doeleinden en om erfgoed te gebruiken om deel te nemen aan het publieke debat. Deze activiteiten moeten naar behoren beschermd worden door het gebruik van duidelijke, ondubbelzinnige taal in de vorm van uitzonderingen en beperkingen (met inbegrip van gebruikersrechten, open normen zoals redelijk gebruik (fair use) of wettelijke uitzonderingen) die geschikt zijn voor het digitale tijdperk en toekomstbestendig zijn. Dergelijke uitzonderingen en beperkingen moeten verplicht zijn, er mag geen vergoeding tegenover staan (ze mogen bijvoorbeeld niet worden

geïmplementeerd in een model dat vergelijkbaar is met dwanglicenties) en ze moeten beschermd worden tegen contractuele omzeiling.56 Wat dit laatste punt betreft, zitten veel erfgoedinstellingen vast aan licentieovereenkomsten die hen expliciet de mogelijkheid ontnemen om zich te beroepen op uitzonderingen om hun normale activiteiten uit te voeren, zoals uitzonderingen die gegarandeerd worden door het WIPO-verdrag van Marrakech.57 Contractuele voorwaarden mogen gebruik dat is toegestaan onder uitzonderingen niet minimaliseren of annuleren.58 De specifieke activiteiten die erfgoedinstellingen minimaal moeten uitvoeren tijdens hun taken en die moeten worden toegestaan onder de auteursrechtwetgeving, worden hieronder beschreven. Om ervoor te zorgen dat dergelijke activiteiten legaal kunnen plaatsvinden, moeten volledige en onbeperkte toepassingen van uitzonderingen en beperkingen worden gegarandeerd in auteursrechtwetgeving.

Minimale Noodzakelijke Uitzonderingen en Beperkingen voor Erfgoedinstellingen en Hun Gebruikers.

Erfgoedinstellingen moeten minimaal in staat zijn om: 1. Reproducties te maken van werken in hun collectie: erfgoedinstellingen moeten reproducties kunnen maken van werken in hun collectie: • voor conserveringsdoeleinden, • om tegemoet te komen aan de behoeften van gebruikers met een handicap, • om tekst- en datamining van hun collectie mogelijk te maken. 2. Werken beschikbaar te stellen voor het publiek: Het behoud van erfgoed heeft zin als het toegankelijk is, gedeeld kan worden en het publiek ervan kan genieten. Daarom moeten erfgoedinstellingen in staat zijn om: • hun collectie weer te geven en tentoon te stellen, ook digitaal, • oorspronkelijk digitaal elektronische werken en gedigitaliseerde werken uit te lenen, • (gedigitaliseerde) werken toegankelijk te maken en te gebruiken voor educatieve of privé doeleinden, zoals onderzoek en privé studie, • werken beschikbaar te stellen voor niet-commerciële doeleinden wanneer hun commerciële exploitatie op natuurlijke wijze eindigt.

3. Hergebruik van de werken mogelijk te maken: naast toegang tot werken moeten gebruikers van erfgoedinstellingen in staat zijn om: • toegang te krijgen tot en gebruik te maken van werken voor educatieve of privé doeleinden, zoals onderzoek en privé studie, • tekst- en datamining uit te voeren, • hun recht op vrijheid van panorama uit te oefenen, • werken te gebruiken in de context van openbare toespraken en nieuwsberichten. • werken te gebruiken voor citeren, kritiek, recensie en parodie, karikatuur en pastiche. • transformatief gebruik te maken, zoals remixen en andere vormen van door gebruikers gegenereerde inhoud.

Effectieve Operationele en Toepassingsvereisten

Al deze uitzonderingen of beperkingen moeten zijn: • Opgenomen in een duidelijk, gemakkelijk te begrijpen, samenhangend en consistent beleid. • Rechtszeker en ondubbelzinnig. • Gemakkelijk om te gebruiken en ervan te profiteren. • Flexibel—om onvoorziene of randgevallen aan te pakken. • Geschikt voor een digitaal tijdperk en toekomstbestendig, - ze moeten bijvoorbeeld betrekking hebben op oorspronkelijk digitale en gedigitaliseerde werken en rekening houden met de technologische vooruitgang. • Verplicht — vormt een essentieel onderdeel van de auteursrechtwetgeving, d.w.z. niet als onderdeel van aanbevelingen of sectorbrede licentieovereenkomsten. • Niet contractueel opzegbaar of terzijde geschoven kunnen worden door contracten. • Niet onderhevig aan een vergoeding — geen wettelijke of verplichte licentievereisten. • Toepasbaar en geharmoniseerd in verschillende rechtsgebieden - om grensoverschrijdend gebruik en internationale samenwerking mogelijk te maken. • Niet gehinderd door digitaal rechtenbeheer en technologische beschermingsmaatregelen.

ACTIE 4: BESCHERM ERFGOEDINSTELLINGEN TEGEN AANSPRAKELIJKHEID

Probleem: Auteursrecht Legt een Oneerlijke Aansprakelijkheidslast op Instellingen

Om hun missie te vervullen om erfgoed te behouden, het delen van, deelname aan en betrokkenheid bij erfgoed te vergemakkelijken, moeten erfgoedinstellingen op bepaalde manieren gebruik maken van de auteursrechtelijk beschermde werken in hun collectie. Omdat dit gebruik al dan niet is toegestaan onder complexe en onduidelijke auteursrechtwetgeving, lopen instellingen een (reëel of vermeend) risico op inbreuk op het auteursrecht. Sancties en schadevergoedingen voor inbreuk op het auteursrecht kunnen hoog oplopen, en in sommige rechtsgebieden kunnen instellingen worden geconfronteerd met sommatiebrieven zonder dat er ooit een klacht voor de rechtbank komt, waar deze juridisch kan worden aangevochten. Als gevolg hiervan nemen instellingen een risicomijdende houding aan, veroorzaakt door angst voor auteursrechten, en zien ze af van de noodzakelijke activiteiten om hun missie te vervullen.

Het is een feit! → Door veel bibliothecarissen wordt auteursrecht gezien als een "moeilijk" onderwerp wat kan leiden tot vermijdingsgedrag en angst.59 → Meerdere rechtszaken in Nederland hebben het gebruik van gedigitaliseerd Nederlands erfgoed uit de 20e eeuw ernstig beperkt. Drie zaken in het bijzonder leidden tot massale preventieve verwijdering van gedigitaliseerd erfgoed van openbaar beschikbare online platforms.60 Dit had een afschrikkend effect op instellingen en beperkte de online beschikbaarheid van erfgoed. Ook kostte het waardevolle middelen om makers en rechthebbenden op te sporen voor het gebruik van hun werken, zelfs als het delen door erfgoedinstellingen geen schade toebracht aan de normale exploitatie van die werken.

AANBEVELINGEN

Gebruik te goeder trouw door instellingen tijdens het vervullen van hun taken van openbaar belang (in het bijzonder gebruik voor niet-commerciële doeleinden) mag niet worden beschouwd als inbreuk op het auteursrecht en instellingen mogen niet aansprakelijk worden gesteld. Beleidsmakers moeten: • De aansprakelijkheid afschaffen voor erfgoedinstellingen die te goeder trouw handelen. • De sancties en rechtsmiddelen beperken voor erfgoedinstellingen wanneer de aansprakelijkheid niet kan worden opgeheven. • Een veilige haven creëren om erfgoedinstellingen in staat te stellen hun activiteiten legaal uit te voeren, waaronder het online beschikbaar stellen van collectie voor hun gebruikers, en om hen aan te moedigen de procedures voor kennisgeving en verwijdering na te leven in het geval van inbreuk vorderingen, ingediend door rechthebbenden.61

ACTIE 5: GARANDEER RESPECT, GELIJKHEID EN INCLUSIVITEIT

Probleem: Toegang tot en Participatie in Cultureel Erfgoed Is Niet Altijd Rechtvaardig, Respectvol of Inclusief.

In sommige gevallen kan het vervullen van de missie van erfgoedinstellingen om collecties beschikbaar te maken moeilijk zijn wanneer de collecties het volgende bevatten: (1) erfgoedmateriaal dat toebehoort aan gemarginaliseerde gemeenschappen die uitgesloten zijn van toegang tot en participatie in het delen van cultureel erfgoed; (2) materiaal verworven in de context van kolonisatie; (3) materiaal van inheemse volkeren;62 (4) materiaal dat als privé wordt beschouwd (vooral bij gebruik voor gezichtsherkenning); (5) materiaal dat kinderen of andere kwetsbare groepen vertegenwoordigt, naast ander gevoelig materiaal.63 In dergelijke gevallen ontstaan er specifieke en complexe billijkheid kwesties die veel verder gaan dan het paradigma auteursrechtelijk beschermd versus publiek domein en die een verantwoordelijke, genuanceerde, billijke en respectvolle benadering rechtvaardigt, evenals de noodzaak om respect, rechtvaardigheid en inclusiviteit te brengen in de "open cultuur"-vergelijking.

Het is een feit! → In 1992 remixte het nummer "Sweet Lullaby" (op het wereldmuziekalbum Deep Forest) een opname van een eeuwenoud slaapliedje gezongen door een vrouw genaamd Afunakwa, opgenomen door de Zwitserse etnomusicoloog Hugo Zemp in 1970 op de Salomonseilanden. De geremixte versie, afkomstig uit het traditionele muziekarchief van UNESCO, genereerde grote winsten, maar werd gemaakt zonder toestemming, compensatie of erkenning van Afunakwa of haar gemeenschap.65

AANBEVELINGEN

Beleidsmakers moeten instellingen aanmoedigen om een ethische en billijke benadering te hanteren bij het delen van hun collecties en beleid ontwikkelen dat instellingen oproept om: • naast de publiek domein status van een cultuurelement ook rekening te houden met bijkomende wettelijke, ethische of contractuele beperkingen die de voorwaarden voor toegang, gebruik en hergebruik kunnen bepalen; • te erkennen dat beperkingen op toegang en hergebruik om ethische redenen gerechtvaardigd kunnen zijn; • om samen te werken met brongemeenschappen om een kader te bepalen voor digitalisering en het beschikbaar stellen van collecties; en • hun gebruikers duidelijk te communiceren en te informeren over de voorwaarden voor gebruik en hergebruik en eventuele voorwaarden die zijn opgesteld om het delen eerlijker te maken.

Noten:

1. Gabriel Naudé, News from France. Or, a description of the library of Cardinall Mazarini: before it was utterly ruined (London: Timothy Garthwait, 1652), zoals geciteerd in: The Library: A Fragile History, door Arthur der Weduwen en Andrew Pettegree, Profile Book, 2021, blz. 206.

2. Creative Commons, “Open Culture” webpagina, https://creativecommons.org/about/program-areas/arts-culture/.

3. Brigitte Vézina, “CC publishes policy paper titled Towards Better Sharing of Cultural Heritage — An Agenda for Copyright Reform - Creative Commons,” Creative Commons blog, April 2022, https://creativecommons.org/2022/04/04/cc-publishes-policy-papertitled-towards-better-sharing-of-cultural-heritage-an-agenda-for-copyright-reform/ .

4. CC Copyright Platform, https://network.creativecommons.org/cc-copyrightplatform-activity-fund/.

5. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), “Request for contributions for the information session on the impact of the Covid-19 pandemic on the copyright ecosystem,” WIPO, 2022, https://www.wipo.int/export/sites/www/meetings/ en/docs/ifla.pdf.

6. Zie, bijv. Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (SUCHO), https:// www.sucho.org/ and #NEWPALMYRA, https://newpalmyra.org/.

7. UNESCO, “UNESCO Highlights Climate Change Threats to Cultural Property in Kiribati,” SDG Knowledge Hub | IISD, January 2012, http://sdg.iisd.org/news/unescohighlights-climate-change-threats-to-cultural-property-in-kiribati/.

8. Dom Phillips, “Brazil museum fire: ‘incalculable’ loss as 200-year-old Rio institution gutted,” The Guardian, September 2018, https://www.theguardian.com/world/2018/sep/03/fire-engulfs-brazil-national-museum-rio.

9. Nora McGreevy, “Why the Cape Town Fire Is a Devastating Loss for South African Cultural Heritage,” Smithsonian Magazine, April 20, 2021, https://www.smithsonianmag.com/smart-news/cultural-heritage-historic-library-destroyedsouth-africa-blaze-180977539/

10. Agence France-Presse, “Easter Island fire causes ‘irreparable’ damage to famous moai statues,” The Guardian, October 2022, https://www.theguardian.com/world/2022/oct/07/easter-island-fire-causes-irreparable-damage-to-famous-moai-statues.

11. Zie ook UNESCO, “Culture and Climate Change,” https://www.unesco.org/en/culture-and-climate-change.

12. Ana Lazarova, “The EU Copyright Reform’s great disservice to free use for educational purposes,” Europeana Pro, July 2021, https://pro.europeana.eu/post/the-eucopyright-reform-s-great-disservice-to-free-use-for-educational-purposes

13. Office of the High Commissioner for Human Rights, Special Rapporteur in the Field of Cultural Rights, “A cultural rights approach to heritage,” https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-cultural-rights/cultural-rights-approach-heritage.

14. Dit werd voor het eerst geformuleerd door de deelnemers aan de Creative Commons Summit 2013 in Buenos Aires. Zie Timothy Vollmer, “Supporting Copyright Reform, Creative Commons,” October 2013, https://creativecommons.org/2013/10/16/supportingcopyright-reform.

15. UNESCO, “Culture for Development Indicators — Methodology Manual,” Heritage, 2014, p. 130, https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/ cdis_methodology_manual_0_0.pdf https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/ files/cdis/heritage_dimension.pdf (PDF).

16. Farida Shaheed, Report of the independent expert in the field of cultural rights, UN Human Rights Council, UN Doc. A/HRC/17/38, 21 March 2011, https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/122/04/PDF/G1112204.pdf?OpenElement. Zie ook Article 27(1), Universal Declaration of Human Rights (1948), United Nations, https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights. Deze rechten komen ook tot uitdrukking in verschillende instrumenten en programma’s van UNESCO, met name: World Heritage Convention (1972), article 5, https://whc.unesco.org/en/convention/; Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003), article 23, https://ich.unesco.org/ en/convention,; en Memory of the World Program (1992), https://www.unesco.org/en/ memory-world.

17. United Nations, The 17 Goals, https://sdgs.un.org/goals.

18. UNESCO, “MONDIACULT 2022 : States adopt historic Declaration for Culture,” nieuws artikel, September 2022,

https://www.unesco.org/en/articles/mondiacult-2022-statesadopt-historic-declaration-culture?hub=701.

19. UNESCO, “Special Issue n°5 : Countdown to MONDIACULT,” August 2022, https://articles.unesco.org/en/articles/special-issue-ndeg5-countdown-mondiacult.

20. SDG indicator 16.10.1, https://unstats.un.org/sdgs/metadata/ ?Text&Goal=16&Target=16.10.

21. SDG Indicators — SDG Indicators, https://unstats.un.org/sdgs/metadata/ ?Text=&Goal=11&Target=11.4.

22. UNESCO, “Cutting Edge | Culture: the bedrock of sustainable development,” November 2021, bijgewerkt April 2022, https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edgeculture-bedrock-sustainable-development. (“Culture’s cross-cutting impact in contributing to sustainable development across policy domains has been recognized for over 40 years.”). Zie ook: UNESCO, “Key Challenges,” https://www.unesco.org/en/keychallenges. (“By sharing our common humanity, with increased knowledge and moral solidarity, we can find solutions to the pressing issues of our time”).

23. Loic Tallon, “Creating Access beyond metmuseum.org: The Met Collection on Wikipedia,” The Metropolitan Museum of Art, February 2018, https://www.metmuseum.org/blogs/now-at-the-met/2018/open-access-at-the-met-year-one.

24. Alice White, “Images from Wellcome Collection pass 1.5 billion views on Wikipedia,” December 2021, https://stacks.wellcomecollection.org/images-from-wellcomecollection-pass-1-5-billion-views-on-wikipedia-ee9663b62bef.

25. Zie bijv.: Melissa Terras, “Opening Access to collections: the making and using of open digitised cultural content,” Emerald Insight, September 2015, https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/OIR-06-2015-0193/full/html; Sesana E, Gagnon AS, Bertolin C, Hughes J. “Adapting Cultural Heritage to Climate Change Risks: Perspectives of Cultural Heritage Experts in Europe.” Geosciences. 2018; 8(8):305. https://doi.org/10.3390/geosciences8080305, https://www.mdpi.com/2076-3263/8/8/305 ; en Mia Ridge, “From Tagging to Theorizing: Deepening Engagement with Cultural Heritage through Crowdsourcing,” October 2013, Curator: The Museum Journal - Wiley Online Library, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/cura.12046, naast vele andere voorbeelden.

26. Julia Fallon en Pablo Uceda Gomez, “The missing decades: the 20th century black hole in Europeana,” Europeana Pro, November 2015, https://pro.europeana.eu/post/themissing-decades-the-20th-century-black-hole-in-europeana.

27. Amazon heeft bijvoorbeeld e-boeken uit de persoonlijke bibliotheken van gebruikers gewist, zie: Brad Stone, “Amazon Erases Orwell Books From Kindle Devices,” The New York Times, July 2009,

https://www.nytimes.com/2009/07/18/technology/companies/18amazon.html?_r=0. In 2010 stopte Sony met het Broad Band eBook-formaat (BBeB), zie: The National Archives, “Details for: Broad Band eBook LRF”, http://www.nationalarchives.gov.uk/ PRONOM/fmt/518. In 2011 stopte Microsoft met het LIT formaat, zie: Dan Price, “The Different Ebook Formats Explained: EPUB, MOBI, AZW, IBA, and More,” Make Use Of, July 2018, https://www.makeuseof.com/tag/ebook-formats-explained/. In 2012 stopte Amazon met het Mobipocket formaat. In 2020 kondigde Google aan dat het zou stoppen met Readium: Readium, “Releases,” https://readium.org/development/releases/. Zie ook Amy Kirchhoff en Sheila Morrissey, “Preserving eBooks,” DPC Technology Watch Report 14, June 2014, https://www.dpconline.org/docs/technology-watchreports/1230-dpctw14-01/file en Stefan Hein, Tobias Steinke. “DRM and digital preservation: A use case at the German National Library.” In Serena Coates, Ross King, Steve Knight, Christopher A. Lee 0001, Peter McKinney, Erin O'Meara, David Pearson, editors, Proceedings of the 11th International Conference on Digital Preservation, iPRES 2014, Melbourne, Australia, October 6 - 10, 2014. 2014, https://phaidra.univie.ac.at/view/ o:378120.

28. Zie, Judith Bleiden, “Research Paper: The Accuracy of Rights Statements on Europeana.eu,” Kennisland, February 2018, https://www.kl.nl/en/publications/researchpaper-the-accuracy-of-rights-statements-on-europeana-eu/, waaruit blijkt hoe weinig nauwkeurig CC-licenties en -tools worden toegepast op reproducties van werken in het publieke domein en de negatieve impact op het publieke domein (“...uit het onderzoek naar de Europeana-database blijkt dat CC-licenties mogelijk worden gebruikt... om voorwaarden te stellen aan het gebruik van een werk dat al vrij beschikbaar is. Uiteindelijk leidt de onjuiste toepassing van Creative Commons licenties tot kopieerfraude die hergebruik beperkt en de onderliggende ideeën achter het doel van de Creative Commons licenties schaadt.”)

29. Zie, bijv.: Eleonora Rosati, “‘Le Journal d’Anne Frank’: sufficiently distinctive to be a trade mark, says OHIM Fourth Board of Appeal,” The IPKat, 2016, https:// ipkitten.blogspot.com/2016/01/le-journal-danne-frank-sufficiently.html

30. Zie, bijv. Doug McCarthy, Andrea Wallace en Tala Rahal, “Hawking Hogarth - A playful excursion into the future of open access to digital collections in the UK,” Keynote presentatie op Icepops 2022, September 2022, https://docs.google.com/presentation/d/ 1tp8Yp3MIWZTFdXMmgNnhacv4w3sc0P0hVL9cQuimS4A/ edit#slide=id.g9e7aee9d3b_0_4

31. Zie, bijv., Michael Weinberg, “The Neues Museum is claiming copyright over 3Dprinting files of the Nefertiti bust,” Slate, November 2019, https://slate.com/technology/ 2019/11/nefertiti-bust-neues-museum-3d-printing.html en Cosmo Wenman, “A German Museum Tried To Hide This Stunning 3D Scan of an Iconic Egyptian Artifact. Today You Can See It for the First Time,” Reason, November 2019, https://reason.com/2019/11/13/agerman-museum-tried-to-hide-this-stunning-3d-scan-of-an-iconic-egyptian-artifacttoday-you-can-see-it-for-the-first-time/, zoals geciteerd in Claudio Ruiz en Scann, “Reproductions of Public Domain Works Should Remain in the Public Domain,” Creative Commons, November 2019, https://creativecommons.org/2019/11/20/reproductions-ofpublic-domain-works/.

32. ustus Dreyling, Teresa Nobre en Brigitte Vézina, “The Uffizi vs. Jean Paul Gaultier: A Public Domain Perspective,” Communia, October 2022, https://communiaassociation.org/2022/10/25/the-uffizi-vs-jean-paul-gaultier/.

33. Zie, bijv., Van Gogh Museum, Use and Permissions of Collection Images, https:// www.vangoghmuseum.nl/en/about/organisation/terms-and-conditions/use-andpermissions-of-collection-images.

34. Natalia Mileszyk, “Don’t bury Chopin’s legacy under a mountain of IPRs,” Communia, August 2016, https://communia-association.org/2016/08/04/dont-bury-chopins-legacymountain-iprs/.

35. Zie bijvoorbeeld de taal van artikel 14 van de Richtlijn (EU) 2019/790 over auteursrecht en naburige rechten in de Digital Single Market, https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790&from=EN#d1e822-92-1. Zie ook Alexandra Giannopoulou, “The New Copyright Directive: Article 14 or when the Public Domain Enters the New Copyright Directive,” Kluwers Copyright Blog, June 2019, http:// copyrightblog.kluweriplaw.com/2019/06/27/the-new-copyright-directive-article-14-orwhen-the-public-domain-enters-the-new-copyright-directive/.

36. Zie Wallace, Andrea en Euler, Ellen, “Revisiting Access to Cultural Heritage in the Public Domain: EU and International Developments (February 1, 2020).” IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law 51, 823-855 (2020), https://ssrn.com/abstract=3575772 of http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3575772

37. Zie, bijv., Brigitte Vézina, “Our Response To Canada's Copyright Term Extension Consultation,” Creative Commons, March 2021, https://creativecommons.org/ 2021/03/09/our-response-to-canadas-copyright-term-extension-consultation/.

38. Zie, bijv., LIBER, “LIBER Statement Regarding Out-Of-Commerce Works,” July 2022, https://libereurope.eu/article/liber-statement-regarding-out-of-commerce-works/ en Register of Copright, “Orphan Works and Mass Digitization: A Report of the Register of Copyrights, June 2015, “https://www.copyright.gov/orphan/reports/orphanworks2015.pdf (PDF). Voor bestaande hulpmiddelen om het probleem van verweesde werken aan te pakken, zie bijv., Europeana, ARROW: https://pro.europeana.eu/project/arrow and EnDOW Diligent Search Publications, https://diligentsearch.eu/publications/.

39. Cornell University Library, “Copyright Term and the Public Domain in the United States,” voor het laatst bijgewerkt januari 2022, https://guides.library.cornell.edu/ ld.php?content_id=63800150 and Christina Angelopoulos, “The Myth of European Term Harmonisation: 27 Public Domains for the 27 Member States,” IVIR, 2012, https:// www.ivir.nl/publicaties/download/IIC_2012_5.pdf (PDF).

40. Flynn, Jacob en Giblin, Rebecca en Petitjean, Francois, “What Happens When Books Enter the Public Domain? Testing Copyright’s Underuse Hypothesis Across Australia, New Zealand, the United

States and Canada” (10 juni, 2019). University of New South Wales Law Journal, Vol. 42, No. 4, 2019, U of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 878, https://ssrn.com/abstract=3401684 .

41. European Commission, Orphan works – Frequently asked questions, oktober 2012, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_12_743.

42. Julia Fallon en Pablo Uceda Gomez, “The missing decades: the 20th century black hole in Europeana,” Europeana Pro, November 2015, https://pro.europeana.eu/post/themissing-decades-the-20th-century-black-hole-in-europeana.

43. Zie, bijv., Pollock, Rufus, “Forever Minus a Day? Calculating Optimal Copyright Term” (July 19, 2009). Review of Economic Research on Copyright Issues, Vol. 6, No. 1, pp. 35-60, 2009, https://ssrn.com/abstract=1436186; Clark, A., & Chawner, B. (2014). “Enclosing the public domain: The restriction of public domain books in a digital environment.” First NOTES 21 Monday, 19(6). https://doi.org/10.5210/fm.v19i6.4975.

44. Australian Government, Productivity Commission, “Intellectual Property Arrangements - Inquiry report” (2016), Finding 4.1, p. 131, https://www.pc.gov.au/ inquiries/completed/intellectual-property/report/intellectual-property.pdf (PDF)

45. Over gecontroleerd digitaal uitlenen, zie Library Futures, https://www.libraryfutures.net.

46. Zie, bijv., https://www.libraryfutures.net. 46. See, e.g., inDICEs, “inDICEs policy brief: Towards community-focused cultural heritage institutions in the digital realm,” November 2022, https://docs.google.com/ document/d/1BJcqfdbB5lDHQt926YDNpAIwoNjWo8IniOM4PvzFz2k/edit# (Recommendation area #3).

47. Knowledge Rights 21, “CIPPM to deliver research into open norms as part of the Knowledge Rights 21 Programme,” https://www.knowledgerights21.org/news-story/ cippm-to-deliver-research-into-open-norms-as-part-of-the-knowledge-rights-21- programme/

48. Zie André Houang, “Creative Commons Copyright Platform Working Group on User Rights’ Position Paper,” November 2021, Creative Commons We Like To Share Medium, https://medium.com/creative-commons-we-like-to-share/working-group-on-user-rightsposition-paper-9c5e589f1c9b.

49. International Council of Archives, “Climate Change, Copyright, and Cultural Heritage,” June 2020, https://blog-ica.org/2020/06/12/climate-change-copyright-andcultural-heritage/.

50. Zie bijv., The British Library, “Why can't I access this resource online?,” https:// www.bl.uk/help/explore-item-not-available. See also, EIFL, “The 'TU Darmstadt’ copyright case neatly explained,” July 2016, https://www.eifl.net/news/tu-darmstadtcopyright-case-neatly-explained.

51. Zie, WIPO Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled (Marrakesh Treaty), 2013, https://www.wipo.int/marrakesh_treaty/en/

52. EIFL, “Statements to WIPO SCCR on how information is denied when copyright exceptions stop at the border,” November 2016, https://www.eifl.net/resources/statements-wipo-sccr-how-information-denied-when-copyright-exceptions-stop-border.

53. Ook wel aangeduid als “technologische beveiligingsmaatregelen”.

54. Zie bijv., Dombrowski, Quinn, Rachael Samberg, en Erik Stallman. “DSC #14: Hello, DMCA Exemption.” The Data-Sitters Club, May 2022. https://datasittersclub.github.io/site/ dsc14.html.

55. Authors Alliance, “Authors Alliance Files Comment in Support of New Exemption to Section 1201 of the DMCA to Enable Text and Data Mining Research,” December 2020, https://www.authorsalliance.org/2020/12/15/authors-alliance-files-comment-insupport-of-new-exemption-to-section-1201-of-the-dmca-to-enable-text-and-datamining-research/.

56. IFLA, “Protecting Exceptions Against Contract Override,” 2019, https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/contract_override_article.pdf (PDF).

57. Zie Giannoumis G.A., Beyene W.M. (2020) Cultural Inclusion and Access to Technology: Bottom-Up Perspectives on Copyright Law and Policy in Norway. In: Antona M., Stephanidis C. (eds) Universal Access in Human-Computer Interaction. Applications and Practice. HCII 2020. Lecture Notes in Computer Science, vol 12189. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49108-6_25.

58. Bijvoorbeeld, in Portugal, Montenegro, België en Koeweit, zijn volgens auteursrecht (bijna) alle uitzonderingen en beperking beschermd tegen omzeiling door contract (zie IFLA, “Protecting Exceptions Against Contract Override,” 2019, https://www.ifla.org/wpcontent/uploads/2019/05/assets/hq/topics/exceptions-limitations/documents/ contract_override_article.pdf, p. 3). Zie ook het beleidsstandpunt van de American Library Association, Copyright | Advocacy, Legislation & Issues (https://www.ala.org/advocacy/ copyright) and Teresa Nobre, “Implementing the new EU protections against contractual and technological overrides of copyright exceptions,” Communia, 2019, https://www.communia-association.org/2019/12/09/implementing-new-eu-protectionscontractual-technological-overrides-copyright-exceptions/.

59. Wakaruk, A., Gareau-Brennan, C., Pietrosanu, P. (2021). “Introducing the Copyright Anxiety Scale.” Journal of Copyright in Education and Librarianship, 5(1),1–38, at p. 3. https://doi.org/10.17161/jcel.v5i1.15212© 2021 (CC BY-NC 4.0). (Aanhalingen weggelaten)

60. Bijvoorbeeld: Pictoright v Stadsarchief Rotterdam (2014), https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:GHAMS:2017:523; Stichting Cors van

Bennekom v. IISG (2015), https://uitspraken.rechtspraak.nl/ inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2015:3231; and Voet/Roovers v. Erfgoed Leiden (2020), https://www.erfgoedleiden.nl/nieuws/1170-online-plaatsen-oude-foto-sgerechtshof-den-haag-vernietigtuitspraak#:~:text=Roovers%20overleed%20in%202000.,75%20per%20foto%20moest%2 0betalen

61. Zie bijv., Coad, Samuel, “Digitisation, Copyright and the GLAM Sector: Constructing a Fit-For-Purpose Safe Harbour Regime” (September 6, 2019). (2019) 50 VUWLR 1, Victoria University of Wellington Legal Research Paper, Student/Alumni Paper No. 13/2019, Beschikbaar op SSRN: https://ssrn.com/abstract=3449037 .

62. Callison, Camille et al. 2021. “Engaging Respectfully with Indigenous Knowledges: Copyright, Customary Law, and Cultural Memory Institutions in Canada.” KULA: Knowledge Creation, Dissemination, and Preservation Studies 5(1). https://doi.org/ 10.18357/kula.146.

63. Voor meer informatie over de ethiek van open delen, zie Josie Fraser, “CC Working Group 4 — Beyond Copyright: the Ethics of Open Sharing,” Creative Commons We Like to Share Medium, 2021, https://medium.com/creative-commons-we-like-to-share/beyondcopyright-the-ethics-of-open-sharing-a495bb95569d. Zie ook, inDICEs, “inDICEs policy brief: Towards community-focused cultural heritage institutions in the digital realm,” November 2022, https://docs.google.com/document/d/ 1BJcqfdbB5lDHQt926YDNpAIwoNjWo8IniOM4PvzFz2k/edit# (Recommendation area #5).

64. De CARE principes voor inheems data beheer maken het mogelijk om op een respectvolle en zorgvuldige manier collecties te ontsluiten en te verrijken met een diepere betekenis op basis van erkenning van machtsverschillen en historische context. Zie: https://www.gida-global.org/care. Local Contexts, geïnspireerd door Creative Commons, is ontworpen om gebruikers te wijzen op gemeenschapsprotocollen die toegang, gebruik en hergebruik reguleren, en geeft inheemse gemeenschappen autonomie en beslissingsbevoegdheid om de voorwaarden voor het delen te bepalen. Het beleid van het Auckland War Memorial Museum (hier besproken met Open GLAM op Medium), het Museum of New Zealand Te Papa Tongarewa, de Smithsonian Open Access Values Statement en het Australian Museum of Applied Arts and Sciences zijn goede voorbeelden van evenwichtige institutionele standpunten om kwesties rond gevoelige inhoud aan te pakken. Zie ook: https://repository.ifla.org/bitstream/ NOTES 22 123456789/1720/1/ifla-journal-47-3_2021.pdf.

65. Voor meer informatie over de Deep Forest-zaak, zie Brigitte Vézina, “Are they in or are they out? Traditional cultural expressions and the public domain: implications for trade” in Christophe B Graber, Karolina Kuprecht & Jessica C Lai, eds, International Trade in Indigenous Cultural Heritage: Legal and Policy Issues (Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2012) 196 at 197.

Afbeeldingen (alle bijgesneden) • The Artist's Garden at Saint-Clair doo Henri-Edmond Cross, The Metrolplitan Museum; Public Domain, https://images.metmuseum.org/CRDImages/dp/original/ DP805782.jpg • Afbeelding van “Amérique du Sud. Trois ans chez les Argentins ... Illustrations de Riou, etc” door Romain

d'Aurignac, p. 367, The British Library; Public Domain, https:// explore.bl.uk/primo_library/libweb/action/ search.do?cs=frb&doc=BLL01014871143&dscnt=1&scp.scps=scope:(BLCONTENT)&frbg=&tab=local_tab&srt=rank&ct=search&mode=Basic&dum=true&tb=t&indx=1&vl(freeText0)=014871143&fn=search&vid=BLVU1nson; • Ballet Dancers door Henri de Toulouse-Lautrec, Art Institute Chicago; CC0, https:// www.artic.edu/artworks/9148/ballet-dancers • 12th Century Chess Set, The Metropolitan Museum; Public Domain, https:// www.metmuseum.org/art/collection/search/452204

Dankwoord

Deze gids is geschreven door de Creative Commons gemeenschap. Speciale dank gaat uit naar het coördinatieteam: Brigitte Vézina, Director of Policy and Open Culture, Creative Commons; Maarten Zeinstra, CC Netherlands; Shanna Hollich, CC USA; Emine Yildirim, KU Leuven en Camille Françoise, voormalig Open Culture Manager, Creative Commons. Opmaak door Connor Benedict, Open Culture Coordinator at Creative Commons.

Community-bijdragers (in alfabetische volgorde): Susanna Anas (CC Finland); Mohammed Awal Alhassan (Communications Manager, Dagbani, Wikimedians User Group); Jennifer Bauer; Deborah De Angelis (CC Italy); Maria Drabczyk (Centrum Cyfrowe); Giovanna Fontenelle (General Coordinator, CC Brasil + Program Officer, GLAM and Culture, Wikimedia Foundation); Josie Fraser (National Lottery Heritage Fund); Alison Guzman (Director of Development, MHz Foundation / Curationist); Purity Kavuri Principal (Librarian, Kenya National Library Service); Ellen van Keer (meemoo); Ana Lazarova (CC Bulgaria); Melissa Levine (Director, Copyright Office, University of Michigan Library); Suzanna Marazza; Marta Malina Moraczewska; George Oates (Flickr Foundation); Ngozi Perpetua Osuchukwu (Librarian/Coordinator, Wikimedia, Anambra Network); Katie Prichard; Abigail Ricklin; Adam Rountrey; Sadik Shahadu (MHz Foundation / Curatinist); Sandra Soster (GLAM and Culture, Wiki Movimento Brasil); Alek Tarkowski (Open Future); Andrea Wallace (University of Exeter); Michael Whitchurch (OER & Media Literacy Librarian, Brigham Young University); Björn Wijers (Burobjorn.nl); Stephen Wyber (IFLA); Jennifer Zerkee (Copyright Specialist, Simon Fraser University).

VRAGEN OF OPMERKINGEN? Laat het ons weten! Stuur een e-mail naar info@creativecommons.org en deel je feedback met ons.